

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

"Nobili graecorum"

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

M. VITRUVII
DE ARCHITECTURA,
LIBER DECIMVS.

OBILI GRAECORVM ET AMPLA CI Lex archi
uitate Ephesi lex uetusta dicitur à maioribus dura con tectonica
ditione, sed iure esse non iniquo constituta. Nam Archi Ephesi la
tectus cum publicum opus curandum recipit, pollice= ta.
tur quanto sumptu id sit futurum: tradita aestimatio=

ne, magistratui bona eius obligantur, donec opus sit perfectum. Eo autem
absoluo, cum ad dictum impensa respondet, decretis & honoribus orna=
tur. Item si non amplius quam quarta in opere consumitur, ad aestimatio=
nem est adijcienda, & de publico praestatur, neq; ulla poena tenentur. Cum
uero amplius quam quarta in opere consumitur, ex eius bonis ad perfici=
endum pecunia exigitur. Vtinam Dij immortales fecissent, quòd ea lex eti=
am populo Romano, non modo publicis, sed etiam priuatis aedificijs esset
constituta: namq; non sine poena grassarètur imperiti, sed qui summa do=
ctrinarum subtilitate essent prudentes, sine dubitatione profunderètur ar=
chitecturam: neq; partes familiarum inducerentur ad infinitas sumptu=
um profusiones, & ut ex bonis eijcerentur: ipsiq; architecti poene timo=
re coacti, diligentius modum impensarum ratiocinantes explicarent, uti
patres familiarum ad id, quod prae parauissent, seu paulò amplius adijcien=
tes, aedificia expedirent. Nam qui quadringenta ad opus possunt parare,
si adijciant centum habendo spem perfectionis, delectationibus tenentur.
Qui autem adiectione dimidia, aut ampliore sumptu onerantur, amissa
spe, & impensa abiecta, fractis rebus et animis, desistere coguntur. Nec
solum id uitium in aedificijs, sed etiam in muneribus, quae à magistratibus
foro gladiatorum scenisq; ludorum dantur, quibus nec mora, neq; expe=
ctatio conceditur, sed necessitas finito tempore perficere cogit: uti sunt se=
des spectaculorum, uelorumq; inductiones, & ea omnia, quae scenicis mo=
ribus per machinationem ad spectationes populo comparantur. In his ue=
ro opus est prudentia diligenti, & ingenij doctissimi cogitatu, quòd nihil

FF corum

eorum perficitur sine machinatione, studiorumq; uario ac solerti uigore. Igitur quonia hęc ita sunt tradita & constituta, non uidetur esse alienum, uti caute summaq; diligentia, antequam instituantur opera, eorum expediantur rationes. Ergo quoniam neq; lex, neq; morum institutio id potest cogere, & quotannis & prætores & ædiles ludorum causa machinationes præparare debent: uisum mihi est, imperator, non esse alienum, quoniam in edificijs de prioribus uoluminibus exposui, in hoc qui finitionem summam corporis habet constitutam, quæ sint principia machinarum ordinata, præceptis explicare.

DE MACHINA QUID SIT, ET EIVS AB ORGANO DIFFERENTIA, ORIGINE & NECESSITATE.

CAPVT I.

MACHINA est continens ex materia coniunctio, maximas ad rotondationibus, quam Græci $\chi\upsilon\lambda\alpha\kappa\eta\pi\ \acute{\omega}\nu\eta\sigma\tau\iota\pi$ appellant. Est autem unum genus scansorium, quod græce $\delta\alpha\gamma\sigma\beta\alpha\tau\ \mu\acute{o}\rho\iota$ dicitur: alterum spiritale, quod apud eos $\tau\omega\upsilon\mu\alpha\tau\ \mu\acute{o}\rho\iota$ appellatur, tertium tractorium, id autem Græci $\beta\acute{\alpha}\nu\omega\sigma\tau\circ\pi$ uocant. Scansorium autem est, cum machina ita fuerint collocatæ, ut ad altitudinem tignis statutis, & transuersarijs colligatis sine periculo scandatur ad apparatus spectationem. Spiritale est, cum spiritus expressionibus impulsus, & plage uocesq; organicæ exprimuntur. Tractorium uero cum onera machinis pertrahuntur, aut ad altitudinem sublata collocantur. Scansoria ratio non arte, sed audacia gloriatur. Ea catenationibus, & transuersarijs, & plexis colligationibus & erismatum sulcturis continetur. Quæ autem spiritus potestate assumi ingressus, elegantes artis subtilitatibus consequitur effectus. Tractoria autem maiores, & magnificentia plenas habet ad utilitatem opportunitates, & in agendo cū prudentia summas uirtutes. Ex his sunt alia quæ mechanicas, alia quæ organicas mouentur. Inter machinas et organa id uidetur esse discrimen, quod machine pluribus operibus, aut in maiore coguntur effectus habere, uti balistæ, torculariumq; prela. Organum autem unius operæ, prudenti tactu perficiunt, quod propositum est.

III SCOR